

Актуальні проблеми контролю у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів

Дух Т.І., Боднар І.Р.

Львівський державний університет фізичної культури

Анотації:

Проаналізовано рейтинги найважливіших і найчастіше вживаних видів контролю у фізичному вихованні ВНЗ України. Проводилося анкетування 156 викладачів кафедр фізичного виховання ВНЗ України та експертна оцінка. Встановлено, що самоконтролю та взаємоконтролю студентів під час занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах приділяється невідповідно мало часу. З'ясовано, що рівень готовності викладачів до здійснення різних видів контролю у фізичному вихованні оцінюється як нижчий від середнього. Рівень підготовленості викладачів фізичного виховання до здійснення самоконтролю і взаємоконтролю студентів є відносно найнижчим.

Дух Т.И., Боднар И.Р. Актуальные проблемы контроля в физическом воспитании студентов высших учебных заведений. Проанализировано рейтинг наиболее важных и чаще применяемых видов контроля в физическом воспитании высших учебных заведений Украины. Проводилось анкетирование 156 преподавателей кафедр физического воспитания ВУЗов Украины и экспертная оценка. Установлено, что самоконтролю и взаимоконтролю студентов на занятиях по физическому воспитанию высших учебных заведений уделяется неоправданно мало времени. Выяснено, что уровень готовности преподавателей к осуществлению различных видов контроля в физическом воспитании оценивается как ниже среднего. Уровень подготовленности преподавателей физического воспитания к осуществлению самоконтроля и взаимоконтроля студентов является относительно низким.

Dukh T.I., Bodnar I.R. Essential problems of control in physical education of students in high education established. It is analysed rating of the most essential and more often applied types of control in physical education of higher educational establishments of Ukraine. A questionnaire was conducted 156 teachers of departments of physical education of higher institutions of Ukraine and expert estimation was done. It is set that to self-control and two-way control of students on employments on physical education of higher educational establishments spared unjustified small time. It is found out that the level of readiness of teachers to realization of different types of control in physical education is estimated as below with.

Ключові слова:

фізичне виховання, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль, студенти.

физическое воспитание, контроль, самоконтроль, взаимоконтроль.

physical education, control, self-control, mutual control.

Вступ.

Якість професійної підготовки майбутнього викладача фізичного виховання є основним критерієм стану і результативності діяльності системи освіти. А контроль навчальних досягнень студентів відноситься до одних із невід'ємних компонентів процесу фізичного виховання (О.Васюк, 2009). Уміння контролювати та вести облік, здійснювати оперативне управління на заняттях з фізичного виховання є однією зі слабких сторін підготовленості майбутніх фахівців фізичного виховання (М.Данилко, 2000), водночас вважається однією з найважчих професійних функцій, реалізація якої вимагає фундаментальної підготовки (Р. Мушке-та, 2007).

Як свідчить практика, найбільші зусилля фахівців кафедри фізичного виховання сьогодні спрямовуються на підготовку студентів до виконання вимог "Державних тестів, нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України" (1996). Але при цьому, не враховується вихідний рівень функціонального стану організму та ступінь зусиль, які студент витрачає на виконання тестів. В результаті не забезпечується об'єктивна оцінка як стану здоров'я студента, так і рівня його фізичної підготовленості [1].

При управлінні навчальною діяльністю студентів важливо правильно організувати оцінювальний етап, застосовуючи різні компоненти механізму зворотнього зв'язку, а саме механізм контролю, самоконтролю і взаємоконтролю. Застосування взаємного та самоконтролю сприяє оптимізації процесу фізичного виховання студентів під час самостійних занять, так як дозволяє підвищити мотивацію і створити найбільш комфортну атмосферу для продуктивної роботи [2, 4].

Підтверджено, що традиційний контроль у фізичному вихованні не сприяє формуванню у студентів знань та умінь самостійної рухової активності та часто спричиняє негативні емоції [5, 7]

Тому проблемам контролю у фізичному вихованні приділяли увагу значна кількість дослідників (М. Щербей, 2005, О. Куц, 2001, Т. Круцевич, 2005, Р. Мушке-та, 2007, М. Ісаченко, 2008). В окремих дослідженнях і методичних посібниках подаються матеріали щодо оцінювання теоретичної і технічної підготовленості школярів і студентів (В.Ареф'єв, Г.Єдинак, 2001; В.Леськів, 2003; О. Ващенко, 2004, Л. Іванова, С. Операйло, 2004). Фахівцями обґрунтовано переваги модульно-рейтингової системи контролю (О. Сидорко, 2005, Л. Безугла, 2007, Є. Сафрін, 2010, М. Пуздимир, 2008); доведено значимість самоконтролю студентів для покращення фізичної підготовленості студентів (О. Подлесний, 2010); рекомендується застосовувати взаємоконтроль студентів у якості інноваційного підходу оцінювання навчальних досягнень студентів (І. Бабатіна 2011).

О.Подлесним (2008) розроблені організаційно-методичні умови для використання самоконтролю фізичної підготовленості студентів, як фактору формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки; доповнена система бальної диференційованої оцінки успішності студентів з фізичного виховання з урахуванням вихідного рівня фізичної підготовленості і прогресу досягнень у рухових тестах. З'ясовано, що об'єктивна кількісна і якісна інформація про індивідуальний рівень різних сторін підготовленості студентів сприяє формуванню позитивної мотивації до фізичної активності.

Встановлено (Н.Турчина, 2011), що самооцінка, самоаналіз та самоконтроль індивідуальної рухової

діяльності сприяє формуванню усвідомленого ставлення індивіда до занять фізичним вихованням. Важливим елементом самооцінки фізичної підготовленості є зіставлення кількісних характеристик кожної вправи окремо зі встановленими нормами – критеріями оцінки – та аналіз причин відхилень. Такий підхід спричиняє необхідність планування цілеспрямованого формування у студентів методичних знань.

Проте не з'ясованими залишилися питання ступеня готовності викладачів до здійснення різних видів контролю у фізичному вихованні, у тому числі і застосування самоконтролю та взаємоконтролю.

Робота виконана за планом НДР Львівського державного університету фізичної культури.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета: з'ясувати стан проблеми контролю у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів.

Завдання:

1. Проаналізувати найважливіші і найчастіше вживані види контролю у фізичному вихованні ВНЗ України.
2. Визначити рівень готовності викладачів до здійснення різних видів контролю у фізичному вихованні.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел та емпіричних даних, соціологічні методи (анкетування), методи математичної статистики.

Організація дослідження. Нами було проведено анкетування 156 викладачів кафедр фізичного виховання ВНЗ України, педагогічний стаж яких становив понад 10 років. Також проведено експертну оцінку з питань контролю у фізичному вихованні. В якості експертів виступили 9 докторів наук та професорів галузі фізичного виховання.

Результати дослідження.

На підставі експертної оцінки нами було встановлено, що найбільш гострою проблемою з питань контролю у фізичному вихованні вважається недосконалість державних тестів, тобто виставляння залікової оцінки з фізичного виховання, в основному, на підставі складання нормативів фізичної підготовленості. Відсутність диференціації контрольних вимог до студента з урахуванням медичного відділення, майбутньої спеціальності також не дозволяє фахівцям об'єктивно оцінити підготовленість студентів.

Ще однією з важливих проблем контролю, які потребують вирішення, є недостатнє застосування самоконтролю та взаємоконтролю. Перевагою вказаних видів контролю є пробудження інтересу до свого рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості, підвищення мотивації, активності і свідомості студентів до занять з фізичного виховання [1, 3].

Індивідуалізація процесу фізичного виховання, на думку експертів, передбачає врахування індивідуальних особливостей організму студента (психофізіологічних показників, рівня фізичного розвитку, фізичних якостей), і це дозволить індивідуалізувати фізичні навантаження. Не менш важливими, з точки зору експертів, є питання впливу оцінки з фізичного виховання на загальний рейтинг успішності студента.

В таблиці представлені види контролю, які, за даними експертів, є найважливішими на заняттях з фізичного виховання, та результати опитування викладачів щодо застосування ними цих видів контролю у своїй практичній діяльності (табл.1).

Як і очікувалося, випробування фізичної підготовленості та перевірка стану здоров'я студентів вважаються експертами найважливішими серед усіх існуючих розділів контролю.

Ми вважаємо, що в наш час, пріоритети фізичного виховання молоді повинні змінитися. Високий рівень фізичної підготовленості не повинен розглядатися як самоціль системи фізичного виховання, а лише як наслідок міцного здоров'я і функціональної готовності молодих людей. Відтак, рейтинг контролю фізичної підготовленості повинен знизитися.

Важливо зазначити, що третє за значущістю місце відведено самоконтролю і взаємоконтролю студентів. Проте, як засвідчили відповіді викладачів фізичного виховання, найменше уваги на практиці приділяється самоконтролю та взаємоконтролю студентів. погоджуємося з експертами з приводу того, що самоконтролю та взаємоконтролю у фізичному вихованні варто приділити більше уваги. Адже ці види контролю сприяють формуванню інтересу студентів до рівня своєї підготовленості, при чому не лише фізичної, але й теоретико-методичної, та зрештою і до стану свого фізичного здоров'я.

Вважаємо, що реорганізація контролю у фізичному вихованні з ширшим застосуванням самоконтролю

Таблиця 1

Рейтинг значущості видів контролю частота їх застосовування на заняттях з фізичного виховання

Рей-тинг	Найважливіші види контролю на заняттях з фізичного виховання (на думку експертів)	Види контролю, які найчастіше застосовуються викладачами на заняттях з фізичного виховання
1	Фізична підготовленість	Фізична підготовленість
2	Стан здоров'я студента і функціональних систем	Стан здоров'я студента і функціональних систем
3	Самоконтроль і взаємоконтроль студентів	Технічна підготовленість
4	Методична підготовленість	Теоретична підготовленість
5	Теоретична підготовленість	Методична підготовленість
6	Технічна підготовленість	Психічний мікроклімат в групі
7	Психічний мікроклімат в групі	Самоконтроль і взаємоконтроль студентів

лю і впровадженням взаємоконтролю студентів дозволить покращити існуючу ситуацію з оперативного контролю і дозволить отримати викладачу необхідну інформацію про внутрішню величину навантаження. А студенту, в свою чергу – підвищити рівень підготовленості, у тому числі й з методичного розділу, який вважається експертами важливим розділом фізичного виховання (4-ге рейтинг-місце). Усе це сприятиме розвитку суспільно-корисних рис та якостей особистості, зокрема цілеспрямованості, самостійності, вимогливості, відповідальності, уміння оцінювати себе й товариша та надавати кваліфіковані поради.

У дослідженнях (В. Корнешука, 1998, Е. Бесспалої, 2004, Н. Корявцевої, 2001), проведених в галузі педагогіки доведено, що застосування взаємоконтролю студентів ефективно сприяє формуванню вмінь та навичок у проведенні оцінювання їх теоретико-методичної підготовленості; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, погодженості у вчинках і діях та встановленню сприятливих відносин студентів один з одним та викладачем.

У зв'язку із цим постає ще одне важливе питання про ступінь готовності викладачів до здійснення самоконтролю і взаємоконтролю студентів у процесі фізичного виховання, адже від рівня готовності викладачів у великій мірі залежить якість навчального процесу.

Нами було з'ясовано, що загальний рівень підготовленості викладачів кафедр фізичного виховання до реалізації різних видів контролю оцінюється ними самими як вищий від середнього і становить $4,12 \pm 0,34$ бали (за 5-ти бальною системою оцінювання). Експерти ж оцінили ступінь володіння викладачами методиками контролю як нижчий від середнього – $2,96 \pm 0,45$ бали. Результати самооцінки готовності викладачів фізичного виховання до реалізації різних видів контролю суттєво вищі (на 28,24%) від оцінок експертів. Це свідчить про необхідність організації і проведення системи заходів для поглиблення підготовленості викладачів з цього важливого розділу фізичного виховання.

Згідно з експертною оцінкою, найвищий рівень підготовленості викладачів фізичного виховання спостерігається у здійсненні підсумкового контролю $4,11 \pm 0,42$ бали. Це, імовірно, пояснюється найкращою розробленістю цього розділу контролю. Рівень підготовленості викладачів у здійсненні вихідного контролю – вищий від середнього і становить $3,67 \pm 0,43$ бали. Підготовленість викладачів кафедр фізичного виховання до здійснення оперативного контролю на занятті – найнижча $2,78 \pm 0,31$ бали. Це, імовірно, пов'язано з недостатньою методичною підготовленістю викладачів та обмеженими можливостями через брак часу на заняттях з фізичного виховання [6].

У володінні методиками визначення теоретичних знань студентів з фізичного виховання самооцінка

викладачів становить $4,26 \pm 0,31$ бали і суттєво (на 32,25%) перевищує думку експертів $2,89 \pm 0,39$ бали. Аналогічно є ситуація по виявленню та оцінці методичних умінь студентів, – самооцінка викладачів склала $4,18 \pm 0,35$ бали, а експерти їхні знання оцінили у $2,44 \pm 0,44$ бали (різниця складає 41,63%).

Оцінки експертів і результати самооцінки викладачами власних умінь з визначення рівня фізичної підготовленості практично співпадають: викладачі оцінили свої вміння у $4,49 \pm 0,30$ бали, а експерти – в $4,56 \pm 0,27$ бали.

У володінні методиками самоконтролю і взаємоконтролю викладачі оцінили свої вміння на $4,00 \pm 0,42$ бали. Експерти ж категорично оцінили рівень підготовленості викладачів з цього розділу контролю значно нижче (на 33,25%) від самооцінки викладачів, що становить $2,67 \pm 0,50$ бали. Як бачимо, експерти оцінили ступінь володіння викладачами фізичного виховання ВНЗ методиками самоконтролю і взаємоконтролю на низький бал, що підкреслює актуальність даної проблеми.

Встановлені нами факти про рівень готовності викладачів фізичного виховання до здійснення різних видів контролю зумовлюють необхідність удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх викладачів до реалізації педагогічного контролю. Удосконалення рівня знань і вмінь з питань контролю, імовірно, сприятиме підвищенню якості освіти, ефективного управління процесом фізичного виховання.

Висновки.

1. Наші дослідження показали, що важливими аспектами контролю, крім визначення рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я студентів, є самоконтроль та взаємоконтроль студентів на заняттях з фізичного виховання. Натомість на практиці викладачі кафедр фізичного виховання практично не застосовують методик самоконтролю та взаємоконтролю студентів.

2. Викладачі фізичного виховання на 28,24% переоцінюють рівень своєї підготовленості до реалізації різних видів контролю у фізичному вихованні. Середній рівень підготовленості викладачів кафедр фізичного виховання до реалізації різних видів контролю оцінюється експертами, як нижчий від середнього ($2,96 \pm 0,45$ бали), тоді як самооцінка рівня готовності складає $4,12 \pm 0,34$ бали.

Підготовленість викладачів фізичного виховання до здійснення самоконтролю і взаємоконтролю студентів є відносно найнижчою ($2,67 \pm 0,50$ бали). Беручи до уваги вагомість самоконтролю та взаємоконтролю студентів у фізичному вихованні та нижчий від середнього рівень готовності викладачів до здійснення цього виду контролю варто *присвятити науковій дослідженню* пошуку раціональних шляхів удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх викладачів до реалізації самоконтролю та взаємоконтролю у фізичному вихованні.

Література:

1. Акимов В.А. К вопросу о самооценке студентами НАУ индивидуальной физической подготовленности в зависимости от гендерной принадлежности // Региональна наук.-метод. практ. конф. «Фізичне виховання в контексті сучасної освіти» – К. : НАУ, 2010. – С. 8-9.
2. Безматерных Л.Э., Куликов В.П. Диагностическая эффективность методов количественной оценки индивидуального здоровья // Физиология человека, 2009. – Т. 24. – №3. – с. 79 – 85.
3. Додонова Л.П., Шмер В.В. Формирование способности самоорганизации студентов в процессе физического воспитания // Теория и практика физического воспитания. – 2010. – Т.1. – №1. – С. 41-42.
4. Корнешчук В. В. Взаимное обучение как нетрадиционная форма организации обучения в высшей школе // Науковий вісник КДПУ ім. К. Д. Ушинського. – 1998. – № 8/9. – С. 62 – 65.
5. Мушкета Р. Підготовка вчителів фізичного виховання у Польщі до оцінювання навчальних досягнень учнів: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. — Т., 2007. — 40 с.
6. Сафрін Є.С. Контроль навчальних досягнень майбутніх учителів технологій в умовах модульно-рейтингової системи навчання. – Бердянськ, 2010. – С. 178 – 181.
7. Сергієнко В.М. Стан методичної підготовки студентів // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2006. – № 2. – С. 106–109.

Информация об авторах:

Дух Татьяна Игоревна
 tatianaduh@mail.ru

Львовский государственный университет физической культуры
 ул. Костюшко 11, г. Львов, 79000, Украина.

Боднар Иванна Романовна
 tatianaduh@mail.ru

Львовский государственный университет физической культуры
 ул. Костюшко 11, г. Львов, 79000, Украина.

Поступила в редакцию 02.02.2012г.

References:

1. Akimov V.A. *Fizichne vikhovannia v konteksti suchasnoyi osviti* [Physical education in the context of modern education], Kiev, NAU Publ., 2010, pp. 8-9.
2. Bezmaternykh L.E., Kulikov V.P. *Fiziologiya cheloveka* [Human physiology], 2009, vol.24(3), pp. 79 – 85.
3. Dodonova L.P., Shmer V.V. *Teoriia i praktika fizichnogo vikhovannia* [Theory and practice of physical education], 2010, vol.1(1). pp. 41-42.
4. Korneshchuk V.V. *Naukovij visnik KDPU* [Scientific bulletin of KSPU], 1998, vol.8/9, pp. 62 – 65.
5. Mushketa R. *Pidgotovka vchiteliv fizichnogo vikhovannia u Pol'shchi do ociniuvannia navchal'nikh dosiagnen' uchniv* [Training of teachers of physical education in Poland to estimation of educational achievement of pupils], Cand. Diss., Ternopol, 2007, 40 p.
6. Safrin Ie.S. *Kontrol' navchal'nikh dosiagnen' majbutnikh uchiteliv tekhnologij v umovakh modul'no-rejtingovoyi sistemi navchannia* [Control of educational achievement of future teachers of technologies in the conditions of module-rating system of education], Berdyansk, 2010, pp. 178 – 181.
7. Sergiienko V.M. *Sportivnij visnik Pridniprov'ia* [Dnipro Sports Bulletin], 2006, vol.2, pp. 106–109.

Information about the authors:

Dukh T.I.

tatianaduh@mail.ru

Lvov State University of Physical Culture
 Kostyushko str. 11, Lvov, 79000, Ukraine.

Bodnar I.R.

tatianaduh@mail.ru

Lvov State University of Physical Culture
 Kostyushko str. 11, Lvov, 79000, Ukraine.

Came to edition 02.02.2012.